

La resolució del Comitè Central, una ruptura històrica

Gorbatxov vol recuperar el 1917

La Unió Soviètica es troba davant d'una nova reforma política que introduirà el sistema multipartidista. Els conservadors intentaran utilitzar les urnes per mantenir els privilegis; l'equip de Gorbatxov va cap a la construcció d'un sistema socialdemòcrata.

Finalment sembla clar que Mikhaïl Gorbatxov s'ha decidit a salvar el precipici d'un únic salt. O, com s'ha dit també, el líder soviètic ha optat per la fugida endavant després de més d'un any d'ambigüitats i d'incerteses fruit del seu pacte amb l'aparell del PCUS. La decisió no ha estat senzilla i és la culminació d'un procés de tensions, enfrontaments i dinàmiques històriques inevitables: dinàmiques històriques que es van engegar precisament gràcies a una perestroika que cada dia es perfila més com un revulsiu, un instrument de transició a la democràcia plena i sense adjectius, que no com una finalitat en ella mateixa.

Si Gorbatxov ha plantejat el final del monopoli del Partit Comunista com a punt de partida d'una reforma política de gran volada és perquè les ruptures democràtiques als països ex-satèl·lits, el col·lapse econòmic i el rebombori nacionalista —el secessionisme bàltic i la guerra civil al Caucas— estaven portant el règim reformista soviètic a un compte enrere amb un final imprevisible. Gorbatxov es trobava, a començament d'any, davant del precipici al qual l'havia portat la seva perestroika i només tenia dues opcions: o el saltava i començava a liquidar el règim, o es deixava xuclar per les forces centrífugues, encara poderoses, d'un sistema que no admet evolucions suaus. Des de la seva posició diguem-ne centrista, Gorbatxov havia anat apostant per una continuïtat reformadora.

Després del ple del Comitè Central de la setmana passada és clar que el president soviètic ha fet un contundent gir a l'esquerra amb objectiu d'assolir una ruptura democràtica: pactada, possible i controlada, però ruptura al capdavant. Gorbatxov ha fet, a la fi, tot allò que li va recomanar el professor Andrei Sakhàrov pocs dies abans de morir: posar fi a l'article 6 de la

Boris Ieltsin, l'enfant terrible del PCUS.

Constitució, obrir les portes al multipartidisme i a les tendències dins del PCUS, anar cap a una autèntica estructura confederal de l'URSS i sotmetre la seva presidència al sufragi universal. Tot això es tractarà en el Congrés del PCUS avançat per a començament de l'estiu.

CAMPANYA ELECTORAL EN MARXA

Durant les discussions al ple del Comitè Central, Gorbatxov va haver de sentir fortes crítiques dels conservadors —conjunturalisme, apaivagament amb

Occident, entreguisme...— i, també, per primera vegada, va veure qüestionat el seu liderat. El cap de partit a Leningrad, Boris Guidaspov, un home vinculat als sectors més ortodoxos però també més dinàmics de l'aparell, va aprofitar per a dir que aquella no era la perestroika i la glasnot per la qual ell havia apostat l'any 1985, i que Gorbatxov havia portat el país a la frontera mateixa de la desmembració nacional i del caos econòmic. Davant d'aquesta situació, Guidaspov proposava mobilitzar les bases del partit per restablir-ne l'autoritat i posar en marxa un pla econòmic d'emergència que tindria com a primeres víctimes propiciatòries les cooperatives i les activitats privades... Guidaspov presentava el seu programa com a "única alternativa": és a dir, com alternativa a la reforma econòmica gorbatxoviana.

Aquest plantejament al qual va donar suport el màxim dirigent conservador, Iegor Ligatxov, no va representar en cap moment una oposició frontal i absoluta al projecte de reforma política: les bases es van aprovar per unanimitat i només Boris Ieltsin —que necessita mantenir el seu paper d'opositor radical— va votar en contra. I és que els conservadors, que són majoria al Comitè Central, s'havien resignat, ja abans de la convocatòria del ple, a assumir la nova reforma política presentada pel secretari general.

Aleshores els discursos populistes i tremendistes de Guidaspov o de Ligatxov serien el primer indicatiu que ha començat una intensa campanya electoral per remoure tant les bases del partit com la societat soviètica. Es a dir, davant de la impotència i la incapacitat per a ser una autèntica alternativa dins del règim autoritari i de partit únic, l'ortodòxia comunista s'ha estimat més acceptar la democràcia com a mal menor i competir a les urnes per intentar mantenir els privilegis.

Gorbatxov, després d'un any d'ambigüitats, aposta per una ruptura democràtica.

DE STALIN A LA 'SANTA RUSSIA'

Tots els delegats que aniran al Congrés del PCUS de començament d'estiu hauran estat elegits de manera directa i competitiva pels militants de base que, per primera vegada, votaran secretament. El mètode electoral dona avantatges als corrents reformistes i radicals que ja han començat a organitzar-se en tendències. Els corrents conservadors ja no ho tindran tan fàcil a l'hora de manipular l'elecció de delegats amb mètodes burocràtics com va passar en la Conferència Federal del PCUS del juny de 1988. Però mobilitzaran tots els seus recursos d'infraestructura i de gent de l'aparell de l'estat per aconseguir prou representació al Congrés per a retallar el nou projecte reformista.

Lítxov i Guidaspov intentaran treure al carrer els sectors més ressentits amb Gorbatxov: els funcionaris més passius i corruptes; les capes socials més ignorants i despolititzades proclius a identificar-se amb consignes igualitaristes i nacionalistes russòfiles: la gent —molta gent— que ara acusa els nous cooperativistes de lladres i d'explotadors però no s'esgarrija gens de les activitats mafioses; la gent que en un moment donat pot reivindicar, alhora, la memòria de Stalin i l'esperit de la Santa Rússia i acusar els jueus de tots els mals.

Els conservadors poden arribar a configurar una autèntica coalició social i ideològica d'interessos, privilegis i despropòsits que durant molt de temps serà el principal focus de desestabilització al territori de Rússia. Perquè, si no s'imposen en el Congrés del PCUS d'aquí a quatre mesos, no és gens agosarat afirmar que aquest sector acabarà constituint-se en partit independent, trencant fins i tot la pròpia promesa leninista.

L'ESPERANÇA SOCIALDEMÒCRATA

L'objectiu de Gorbatxov, en canvi, és recuperar la confiança perduda en amplis sectors socials i estructurar al voltant de la seva persona una gran força democràtica. Si la majoria de delegats del Congrés del PCUS són reformistes i radicals, Gorbatxov intentarà consumir una refundació del partit, posarà Alexander Iakovlev com a màxim dirigent del PCUS i ell es presentarà a les eleccions presidencials en les quals demanaria el vot de tots els sectors progressistes.

No és gens previsible, doncs, que en l'etapa democràtica que s'obre Gorbatxov plantegi un oblit de la Revolució d'Octubre i de tota la seva simbologia política i històrica: l'actual

equip reformista soviètic ja ha advertit que el PCUS renunciarà al monopoli polític, però la Constitució continuarà fent esment del Partit Comunista encara que sigui per recordar-ne la renúncia. I també ha deixat ben clar el líder soviètic que els partits polítics i moviments de masses que sorgeixin hauran d'acatar la Constitució i el règim social vigent: és a dir, el camí de construcció del socialisme —democràtic i humà, això sí—. Res fa pensar, ara com ara, que Gorbatxov estigui disposat a deixar passar per la frontera totes les tendències de liberalisme ideològic i de capitalisme econòmic que no tenen cap tradició a Rússia. Més aviat sembla com si el president soviètic i el grup que l'envolta volguessin ficar-se pel túnel del temps, anar fins a l'any 1917 i recuperar els aspectes positius que van tenir les revolucions de Febrer i d'Octubre: la fi de l'antic règim, la mobilització de la societat, les llibertats polítiques, el pluripartidisme que després el mateix Lenin va abolir... Reprendre, en definitiva, la trajectòria de la fràgil i efímera democràcia russa tot rescatant-la del segrest històric. I és que Gorbatxov i els seus homes tenen més en comú amb els social-revolucionaris i els menxevics que no amb Lenin.

Llibert Ferri